

הפורחת בכל יום..

הניוז היומי של דרשו.

Dirshu
דרשו ד' ועוז
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

יום ראשון י"ז כסלו תשע"ט | דף היומי בבלי: מנחות קז.
דף היומי בהלכה: מסעיף ד' עד סעיף ט'.
מוסר: חובת השמירה מתחילת פרק ה' עד "עוד אציע ענין".
קנין חכמה הלימוד השבועי: חובת הלבבות שער הבחינה פ"ד 'השביעית' עד פ"ה 'אחר כן ישיב אל ליבו'.

הדף היומי בהלכה

האם מותר להגביה עציץ מהריצפה בשבת?

ועציץ נקוב התלוי באוויר - לדעת חלק מהראשונים, וכן פסק השולחן ערוך - אין הפסק האוויר מונע את היניקה, ודינו כמחובר לקרקע; ואף על פי כן, אסור מדרבנן להגביה עציץ המונח על הקרקע, גם לזמן קצר, או ליטול עציץ התלוי באוויר ולהניחו על הקרקע; וטעם האיסור, משום שיש הבדל בין שני המצבים בעוצמת היניקה ובאיכותה, או משום שפעולת ההגבהה מהקרקע נראית כתלישה, וההנחה על הקרקע - נראית כנטיעה.

[שו"ע שלו, ח, משנ"ב מב-מה, שעה"צ לו, וביה"ל ד"ה מעציץ; וראה ביה"ל ד"ה על, ומשנ"ב שיב, יב; ביאורים ומוספים דרשו, 33, 34 ו37]

צמח המונח בכלי נקוב העומד על גבי הקרקע - ובלשון חכמינו ז"ל: 'עציץ נקוב' - הריהו כמחובר לקרקע מדאורייתא, משום שיונק מהקרקע דרך הנקב. ואף אם הנקב בצד הכלי ולא בתחתיתו, אם הנקב אינו גבוה משורשי הצמח, השורשים 'שואבים' את אדי הקרקע ויונקים ממנה. ולפיכך, אסור מדאורייתא לתלוש עלים מצמח זה בשבת, או להשקותו. וכן אסור להגביה את העציץ מהקרקע ולהניחו על גבי חפץ החוסם את יניקתו, כגון שולחן; וכן להיפך - עציץ המונח על גבי חפץ החוסם את יניקתו, אסור להניחו על הקרקע. (ויש אומרים שאם הצמח מונח בכלי עץ, אינו נחשב כמחובר לקרקע מדאורייתא, למרות שהכלי נקוב).

הדף היומי בהלכה

מהו ההבדל ההלכתי בין עציץ חרס לעציץ פלסטיק?

כעציץ נקוב, משום שהיניקה מחלחלת דרך העץ; ויש אומרים שדינו כדין כלי מתכת; (וראה לעיל דעה נוספת בנוגע לכלי עץ). וכן נחלקו בנוגע לכלי חרס - יש אומרים שאף כשאינו נקוב דינו כעציץ נקוב, כיון שהוא דומה לעפר; ויש אומרים שדינו כדין כלי מתכת. ומספק, יש להחמיר ככל השיטות, ולהחשיב צמח המונח בכלי עץ וחרס שאינם נקובים, על גבי הקרקע, כמחובר לקרקע מדאורייתא. וכלי פלסטיק - יש שהכריעו שדינו ככלי מתכת, ויש שלא הכריעו בדבר.

[שו"ע שלו, ז-ח, משנ"ב מא, מג, מדה וימה, שעה"צ לו, וביה"ל ד"ה מעציץ, וד"ה אפילו; וראה ביאורים ומוספים דרשו, 24 ו36]

צמח המונח בכלי מתכת שאינו נקוב העומד על גבי הקרקע - ובלשון חכמינו ז"ל: 'עציץ שאינו נקוב' - אינו נחשב כמחובר לקרקע מדאורייתא, אבל מדרבנן נחשב כמחובר, ואסור לתלוש ממנו בשבת, או להשקותו. ויש אומרים שיתכן כי בזמננו, שמקובל לגדל זרעים ופרחים שונים בעציץ שאינו נקוב - אסור מדאורייתא לתולשם בשבת, או להשקותם. וכן אסור מדרבנן להפריד בין עציץ שאינו נקוב לבין הקרקע, או להניחו על הקרקע; אולם, מותר להגביהו מהקרקע ולתלותו באוויר, וכן להיפך - אם הוא תלוי באוויר, מותר להניחו על הקרקע. ונחלקו ראשונים בנוגע לכלי עץ - יש אומרים שאף כשאינו נקוב דינו

עציץ בדירה שבקומה שביעית היתכן שיונק מהקרקע?

אינה נחסמת כלל, (אך בקומה גבוהה, לדעה המחמירה הנ"ל - יתכן שיש לחשוש שבקומות התחתונות, במקום המכוון כנגד מקום הגרירה של העציץ, יש חפץ החוסם את היניקה).
וצמח שבעציץ המונח על גבי חפץ החוסם את יניקתו, אשר ענפיו מתפשטים החוצה, ותחתיהם אין חפץ החוסם את היניקה - דינו כמחוברים לקרקע, כיון שהענפים יונקים מהקרקע. וכפי האמור לעיל: תלישה והשקאה, אסורות - לכל הפחות מדרבנן - בכל עציץ שהוא, בכל מקום שהוא מונח בו.
ביאורים ומוספים דרשו שלו, 31 ו-33, בהתאם למקורות; (ארח"ש יח, הע' מו; וראה שם, כ).

בהמשך לאמור: עציץ המונח על גבי אבן, אינו נחשב כמחובר לקרקע, אולם, עציץ המונח על גבי המרצפות שבימינו - נחשב כמחובר לקרקע (בהתאם לכללים האמורים לעיל), משום שהמרצפות אינן חוסמות את יניקתו מהקרקע; לכל הפחות לחומרא.
ואף בקומות גבוהות, שבהן המרצפות אינן צמודות לאדמה - אם אין דבר אחר המבדיל בין העציץ לאדמה מלבד האוויר והמרצפות שבקומות שמתחתיו - יש להחשיבו כמחובר לקרקע; ויש אומרים שבקומות גבוהות אין להחשיבו כמחובר.
ומותר לגרור עציץ על גבי הקרקע, כיון שאינו מוגבה מהקרקע והיניקה

על דא ועל הא

"אם היה צריך להיפגש ביום חול בשעה 4:00 ע"מ להרוויח 50,000 דולה, בוודאי היה מגיע כמה וכמה שעות לפני כן כדי שלא להסתכן. על אחת כמה וכמה שמירת שבת, ששווה יותר מכל הזן דעלמא"

פרשיית האיחור של מטוס 'אל על': מכתבו של הגר"י קולדצקי שליט"א, וקריאת ועדת הרבנים למען קדושת השבת בא"י

נודע הדבר, השבת תבעה את עלבונה ולכן התורה לא הגנה עליו, ע"פ הגמ בפסחים נ' ע"ב שהעושה מלאכה בע"ש מן המנחה ולמעלה אין רואה סימן ברכה.

"...ומסופר על מרן הגרי"י קניבסקי זצוק"ל, כאשר נפטר הנדיב רבי יחיאל לדרמן ז"ל מיסד ביהכ"נ לדרמן, וההלוייה התקיימה בשעה 9:00 בבוקר בחודש סיון בשיא ימי הקיץ, וכאשר השתתף בהלוויה בב"ב שאל אותו הנהג שלו האם הוא רוצה לנסוע וללוות את המת להר המנוחות בירושלים. והרב ענה: הייתי נוסע, כי אני חייב לנפטר הכרת הטוב, אבל איך אפשר לנסוע ביום ששי? וכ"ז כשהיה מדובר לחזור בשעה 11:00 בבוקר ביומי סיוון. "ובשם מרן הגראמ"מ שך זצוק"ל אומרים, שצריך להקדים פי 3 מזמן הנסיעה, וכגון אם צריך לנסוע לירושלים לב"ב שמשך הנסיעה הוא כשעה, צריך להקדים ולנסוע 3 שעות קודם..."

במקביל פורסמה בשבוע שעבר ביתד נאמן קריאתה של ועדת הרבנים למען קדושת השבת בא"י שעי" מרנן גדול ישראל שליט"א, להימנע בכל דרך מנסיעה בטיסות יוצאות בימי חמישי הצפויות לנחות ביום ששי, וזאת בעקבות התקלה החמורה שאירעה בשבוע שעבר על ידי חברת "אל על". חבר ועדת הרבנים הגאון רבי צבי אודסר שליט"א, ראש ישיבת 'עטרת התורה' אמר בשיחה ל'יתד נאמן', כי "התרענו מספר פעמים כי הנסיעות היוצאות מניו-יורק ביום חמישי בצהריים הן מאוד מסוכנות. עיכוב בטיסה, כפי שאירע בשבוע שעבר, עלול להכניס את הנוסעים לחילול שבת, רח"ל. יש לקבוע את הטיסות החוזרות לניו-יורק ליום רביעי ולכל המאוחר ביום חמישי בשעות הבוקר ובפרט בימי החורף".

מזכיר ועדת הרבנים הרב יהודה ירוב שליט"א, מסר כי "בימים הקרובים תיערך פגישה של ועדת הרבנים בראשות הגאון רבי צבי אודסר שליט"א, עם מנכ"ל חברת 'אל על', על מנת להענין את הנהלים הברורים שכבר סוכמו בעבר על שמירת קדושת השבת על ידי החברה, כדי שהדברים הללו לא ישנו חלילה. באם יש טיסה מאוחרת, או חלים עיכובים בטיסה, והמטוס אמור לנחות בארץ בסמוך לשבת, שהמטוס לא יצא לדרך ובכך למנוע כל חשש לחילול שבת רח"ל".

פרשיית האיחור של מטוס 'אל-על' ממשיכה להכות הדים, ולא רק מהפן של ההתנכלות לציבור החרדי וההשמצות שהופרכו, אלא גם בשל הלקחים המיוחדים שהופקו ממנו לגבי חובת הזהירות בנסיעות בימי ששי. בשבוע שעבר פורסם במדור 'רשות הרבים' ביתד נאמן מכתב מיוחד מהגר"י קולדצקי שליט"א, המביא בתחילת דבריו מה שכתב ה'חפץ חיים' בספרו 'שם עולם' שער שמירת השבת, שכשם שיש מצות עשה מהתורה של זכירת השבת, והוא כל ההכנות במשך כל השבוע לכבוד שבת, כמו"כ יש מצות עשה של שמור, והוא, לשמור מרחק מחילול שבת ח"ו, כגון אם צריך לנסוע מחוץ לעיר, שיקדים נסיעתו ליום חמישי כדי שלא יבוא ח"ו לחילול שבת.

ומוסיף הגר"י שליט"א, כי אמנם בזמננו שנוסעים במכונית ואפשר להגיע למרחקים בשעה קלה, אפשר לכתחילה לנסוע ביום ששי - "אבל כל זה רק בנסיעה במכונית, אבל בנסיעה במטוס, שמצוי מאוד שהנסיעה מתעכבת בכמה שעות, א"כ חיוב השמירה בזה הוא לשמור מרחק גדול. ומעשה היה בת"ח משכונת 'שערי חסד' שחזר מחו"ל ביום ששי בצהריים, ומיד כשירד מהמכונית נפגש במרן הגרש"ז אויערבאך זצוק"ל, וכאשר סיפר להגרש"ז שעכשיו הוא חוזר מחו"ל, גער בו הגאון קשות איך הוא מעז לקחת סיכון ולחזוק ביום ששי בצהריים. ולפי הח"ח הנ"ל הר"ז בגדר מצות עשה של שמור. "ולכאורה צריך להיזהר שהנחיתה של המטוס תהיה לא יאוחר מ-8:00 בבוקר, כי מצוי מאוד תקלות ואיחורים שמעכב את המטוס 5 ו-10 שעות, וכ"ז נכלל במ"ע של שמור כנ"ל. ובדרך משל, אם היה צריך להיפגש ביום חול בשעה 4:00, ע"מ להרוויח 50,000 דולה, בוודאי היה מגיע כמה וכמה שעות לפני כן כדי שלא להסתכן, עאכ"כ שמירת שבת ששווה יותר מכל הזן דעלמא. וכמו בעיו"כ שכולם מגיעים לפחות 3-4 שעות קודם מגודל קדושת יוהכ"פ, ושב"ק הלא חמור יותר, שיש עליה חיוב סקילה החמורה מכת. "ומעשה היה בת"ח מופלג ממשפחתו של מרן החזו"א זי"ע, שקרתה לו תאונה קטנה. כאשר נודע הדבר להחזו"א התפלא ואמר: הלא פלוני שקוע ומונח בתורה כל היום, ואיך לא הגנה עליו התורה שלומד בדרך? אח"כ כשנודע לו שהתאונה אירעה ביום ששי בצהריים סמוך לשב"ק, אמר: אכן

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

לפני מספר שנים ביקשתי מבני ביתי שינסו למצוא בהנויות נורות צבעוניות דולקות וכבות, כאלו שמשמשות לקישוט סוכה ססגוני וכשר, מתוצרת הארץ, כיון שהנוכה מתקרב. "אבא", הזכירו הילדים, "לא תולים קישוטים בחנוכה, רק בסוכות!"..

כשהחשמונאים הקדושים זכו לנס פך השמן, היה זה בגלל שהם מסרו את נפשם בפועל, לא בדיבורי סרק ומיתוגים, השתייכויות וויכוחים

חנוכה הוא הזמן האידיאלי, המתאים ביותר, לשוחח בו על פך השמן הטהור, ועל כך שגם בימינו דרושה מסירות נפש. ואז, אז נתקלתי, כמעט באקראי, בקובץ תורני של ישיבת 'באר יעקב', ושם, באחד המאמרים, הפועל לו משפט מצמרר. בקונטרס נכתב שמרן הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ' זצוק"ל הגדיר את המושג 'בן תורה', [לגבי קבלת תלמידים למוסדות חינוך של אברכים ובני תורה!!] בכך שמי שמאחר באופן קבוע ל'פסוקי דזמרה', אינו נחשב לבן תורה. ברור שצריך לדבר על השקפה והתוונות דרך, לדון בכבוד ראש בסוגיות הרות גורל ולהשתייך למחנה יראי ה' וראשיו, גדולי ואראלי התורה. אך עלינו לזכור שכשאנו מדברים ומדברים על דעת תורה והשקפה, אין בכך שום הקרבה עצמית, שום מסירות נפש. ברור שעמלי התורה צריכים להגדיר ולחדד את השקפת עולמם הרוחנית, אך לא רק בדיבורים תאורטיים נהיה בני תורה. בני תורה נהיה, כך מאיר לנו מרן רבי מיכל יהודה באור גדול, כשנתאמץ, שנעבוד את ה' במסירות, ושנגיע, למשל, בזמן ל'פסוקי דזמרה'.

מאי משמע מסירות נפש בימינו?

כשנלמד עוד שעה ברציפות, למרות שקשה ואפילו כשהיצר מנסה להתגרות בנו ולהפריע לנו. כשנתאמץ לקום 10 דקות מוקדם יותר ונגיע לתפילה בזמן. כשנתרם 'מעשר' או 'חומש' לצדקה, גם שהמצב הכספי לא מזהיר במיוחד, כשנעצור מלספר סיפור מרתק לסובבים, למרות עסיסיותו הרבה, רק בגלל שזהו רצון ה' יתברך, זוהי מסירות נפש, וכך, ורק כך, נבנה לו בניינו האישי של לומד התורה.

לא ניהפך לחלק משבט לוי מעצם ההחלטה על השתייכות ומפלגה. שיחות החולין החוזרות ונשנות בענייני השעה, לא יהפכו אותנו לאוהבי ה' יראי אלוקים. אנו נישב כנסיכי הכתר כשהמחשבות שייפתסו אותנו יהיו מחשבות ברור מחלוקותיהם של אביו ורבא. רבי יוחנן וריש לקיש, הרמב"ם והראב"ד, הרי"ף והרא"ש, ה'קצות' ורבי חיים. לא תמיד קל לברר ולשדד מערכות בעומקה של תורה, אך כשעושים זאת, גם בשעות קושי, זוהי מסירות נפש אמיתית.

חכם אחד אמר פעם כי ישנם "שתולים בבית ה'" וישנם "שתולים בחצרות ה'", וההבדל ביניהם הוא תהומי. משוחחי ענייני השעה והמתווכחים למיניהם, אכן עסוקים סביב נושאים שברוח ובדעת, אך לכלל "שתולים בבית ה'" לא הגיעו. כי ב"חצרות" אמנם מדברים על ענייני השעה, מתווכחים בלהט אין סופי ומתאמצים להוכיח את טעויות האחרים. אך ב"בית השם" יושבים ולומדים תורה, בהתמדה, שעה אחר שעה, מבררים עוד סעיף בשולחן ערוך ונושאי כליו, מתאמצים להבין יותר טוב את כוונת הרמב"ם ומשננים, שוב ושוב ושוב, את המסכת, הלוח וחזור. כאן, בתוככי בית המדרש, מצויים בני שבט לוי. כאן מתייגעים, כאן מוסרים את הנפש. ואילו בחוץ? אין קל יותר מזה. לדון, להתפלמס, לחוש שייכות מבלי להתאמץ ולהקריב כלל וכלל, זוהי לא מסירות נפש.

כשהחשמונאים הקדושים זכו לנס פך השמן הטהור, היה זה בגלל שהם מסרו את נפשם בפועל, לא בדיבורי סרק ומיתוגים, השתייכויות וויכוחים. ואולי אנו, במקום לחוש 'שייכים' רק על ידי דיבורים ומעשים לא רציניים, פשוט נחוש שייכים על ידי שנגיע בזמן ל'פסוקי דזמרה'...

אורות צבעוניים ליד החנוכה-האמנם??

ולנושא אחר: בחודש כסלו לפני מספר שנים ביקשתי מבני ביתי שינסו למצוא בחנויות נורות צבעוניות דולקות וכבות, כאלו שמשמשות לקישוט סוכה ססגוני וכשר, מתוצרת הארץ, כיון שהנוכה מתקרב.

"אבא", הזכירו הילדים, "לא תולים קישוטים בחנוכה, רק בסוכות!"..

אנו מתגוררים בבניין רב קומות, ודירתנו נמצאת למעלה מעשרים אמה. נר חנוכה שהונח למעלה מעשרים אמה - פסול. ומה עושים דיירי הקומות הגבוהות, שדירתם גבוהה מעשרים אמה? ה"שער הציון" כתב: "אם אכן החלון גבוה מקרקע רשות הרבים למעלה מעשרים אמה, ואין היכר לבני רשות הרבים,

בישיבה בה אני מלמד בשעות הבוקר, פועל בשבתות ובמועדים שטיבל של חסידי ויז'ניץ. כך שאני מוצא לעיתים את עצמי מעלעל ומעיין בהפסקות הקצרות בספרי חסידות ויז'ניץ, ומשתדל לספוג יראת שמים. כמעט מתחילת ספרי התורות של אדמור"י ויז'ניץ על חומש בראשית, הזכירו האדמור"ים את חשיבות ההכנה הרוחנית והנפשית לימי החנוכה הממששים ובאים. כבר כחודש לפני חנוכה, עוררו הרעבס' זצ"ל את צאן מרעיתם להתכונן בהכנה דרבה לימי החנוכה, ואנו, שכבר ממש מתקרבים לשמונת ימי החנוכה, צריכים כבר להתכונן, להתרומם טפחיים מעל הקרקע, ולחוש את מעלת הימים הבאים עלינו לטובה. הבה ונתבונן מעט יחד:

השולחן ערוך כותב: "ונוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקים". הפוסקים כותבים שישנה עדיפות לנשים על פני האנשים, במנהג אי עשיית מלאכה בשעה שנרות החנוכה דולקים. המגן אברהם כתב בשם המטה משה ש"דוקא נשים נוהגות שלא לעשות מלאכה, לפי שנעשה נס על ידיהן". מסיבה זו כתב הרמ"א שיש לאכול גבינה בחנוכה, לפי שהנס נעשה בחלב שהאכילה יהודית את האובי, וכתב המשנה ברורה: "היא היתה בתו של יוחנן כהן גדול והיתה גזירה וכו' והאכילה לראש הצוררים גבינה לשכרותו וחתכה את ראשו וברחו כולם".

הר"ן (מגילה ב, ב) סובר שאכן, יהודית היתה הגורמת המרכזית לתבוסת הצוררים, ובעקבות מעשיה "ברחו כל היוונים", וכדבריו כתבו עוד מגדולי הראשונים. גם בנוסחת המדרש (שבהוצאת הרב"מ לוין) מובא שעיקר הצלחת המלחמה נעשתה ע"י כריתת ראש המצביא היווני ע"י יהודית, ורק כך הצליחו להתיש את היוונים. וכך מובא גם ב'ספר המעשיות' לרבינו ניסים גאון ז"ל. בגרסת המדרש, המובאת בשאלתות דרב אחאי גאון, מובא שבתו של מתתיהו הכהן הגדול נכנסה לחופה כדי להינשא, ומכיון שחששה מגזירת היוונים הארורה, ש"פשוטו ידם בבנותיהן", כלשון הרמב"ם, לכן התנהגה בסעודת נישואיה בחוסר כבוד וצניעות וחילקה משקה לכל המסובים. כשכעסו אחיה עליה ונזפו בה על התנהגותה המוזרה, סנטה בהם אחותם ואמרה: "מדוע תכעסו על מעשי?! הלא גזירת היוונים תגרום לי לחוסר צניעות גדול פי כמה וכמה?!". דבריה הישירים והנכוחים זיעזעו את אחיה, שמיד התעוררו להילחם, וכך פרצה המלחמה, עד לנצחון בני חשמונאי.

שמעתי פעם משפט יפה מהרב יוסף בא-גד, שהיה חבר כנסת בשעתו והיו לו פנינים מתוקות ואמרות כנף מרתקות. הרב בא-גד הסביר את נס המלחמה של חנוכה ואמר: "ננסה לחשוב מה היה קורה אם צה"ל הישראלי היה יוצא למלחמה נגד צבא ארצות הברית... אתם יודעים מי היה מנצח? ישראל, כי כל צבא ארצות הברית היו 'מתים מרוב צחוק'... ואכן כן. אם כל אחד מבין שקבוצת יהודים חרדים, דלה בכח ובאמצעי לחימה, אינה יכולה לנצח את צבא יוון האדיר. הצבא החזק ביותר בכל העולם כולו באותה התקופה.

מו"ר, מרן המשגיח הגה"צ רבי גדליה אייזמן זצ"ל, הוסיף והסביר שעיקר נס חנוכה היה בכך שהחשמונאים החליטו לצאת למלחמה נגד הצבא היווני האדיר, שזהו עצמו דבר נס ופלא, לנסות ולהילחם בצבא החזק ביותר בעולם. ומכיוון שהתעוררות לתעוזה זו באה, כאמור, על ידי אחותם של החשמונאים, לכן ישנו מקום לשייך את הנס על שם הנשים.

החשמונאים הכירו היטב את היוונים וגזרותיהם המחרידות. הם ראו בעיניהם את הזוועות, חוסר הצניעות ופראות הקדושה, שהיוונים הארורים עשו. אם כן, מה עשתה אחותם בכך שגרמה להם לקום ולהילחם? מה הם סברו רגע לפני?! והרי אחותם לא חידשה להם מאומה, עליו לא ידעו קודם?!

נכון, הכל היה ידוע ומוכר. אך אחותם הצליחה לזעזע את אמות הסיפים במשפט אחד, משפט מצמרר. היא הצביעה על המצב הקיים ואמרה: "ראו! ראו היכן, באיזה מצב, אנחנו נמצאים!".

לאחר שגיליתי את דיון האחרונים בעניין, הדלקתי חנוכה אחת בחלון הפונה לעבר הישיבה הסמוכה לביתי, וחיברתי נורות צבעוניות מסביב, כדי שימשכו את עיני הבחורים שבישיבה ממול, (זאת בצירוף כשרות החנוכה, אותה ראו בני הבית עצמם). ובנוסף הדלקתי חנוכה נוספת בפתח הבית, כדי לצאת את הדעות הסוברות שאמלתרא אינה מועילה בחנוכה למעלה מעשרים אמה. ואכן, בחורים רבים סיפרו לי שהנורות הצבעוניות משכו את תשומת ליבם והם ראו גם את נרות החנוכה. סיפרתי על כך למו"ר מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א, אך דעתו לא היתה נוחה מרעיון זה, אך לא ירדתי לסוף דעתו בענין. השבוע שאלתי (באמצעות נכדו חביבו, ידידי רבי יעקב קניבסקי שליט"א) שוב לדעתו, ומרן שליט"א השיב: "כבר דיברו על זה באחרונים, וכיוון שעל חנוכה לא נאמר שאמלתרא מועיל, לא עושים כן".

יתכן להוסיף שאמלתרא אינה מועילה בנרות חנוכה משתי סברות: (א) ישנה מחלוקת בראשונים האם האמלתרא צריכה להיות בגוף קורת המבוי, שעל הקורה עצמה יצוירו ציורים מעניינים, או שמספיק שנניח היכר חיצוני המושך את העין. לפיכך, לפחות לדעות הראשונים הללו, אם נוסף נרות צבעוניות ליד נרות החנוכה, לא ייחשב הדבר לאמלתרא.

(ב) אמלתרא מועילה דוקא במבוי, משום שחז"ל הצריכו שהיה היכר בראיית המבוי, ואפשרו שההיכר יעשה על ידי דבר חיצוני, אך בסוכה צריך שהעין תקלוט את הסוכה עצמה ("דאמר קרא 'למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבת את בני ישראל', עד עשרים אמה אדם יודע שהוא דר בסוכה, למעלה מעשרים אמה אין אדם יודע שדר בסוכה, משום דלא שלטא בה עינא" - סוכה ב,א), ולא שיראוה בעזרת גורם חיצוני. ולפיכך יתכן שנרות החנוכה דומים לסוכה ולא למבוי, ועלינו לראות את הנרות עצמם, מבלי שנראה אותם רק בסיוע נורות צבעוניות. לאחרונה ראיתי שרבינו מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל (בס' שבות יצחק) ומרן הגר"ש ז"ל אוירבך זצ"ל (בס' הליכות שלמה) פסקו שהמדליק נרות חנוכה למעלה מעשרים אמה, למרות שהכותל מצויר ומושך את העין, אין הדלקתו שלמה. רבותינו זצוק"ל מוכיחים זאת מעצם הדין עצמו, שאם הדלקת נרות חנוכה למעלה מעשרים אמה, פסולה, למרות שהנרות בעצמם מושכים את העין, הרי גם שלא יועיל להניח קישוטים או נורות ססגוניות כדי להכשיר את נרות החנוכה הניצבים למעלה מעשרים אמה. [ואמנם יתכן לחלק ולומר שנרות לא נחשבו בזמן חז"ל לאמלתרא, כיון שכולם השתמשו בתאורת הנרות בקביעות, ונרות לא משכו את העין כמו קיני ציפורים או ציורים. וגם בימינו, אף שבימים רגילים שמים לב לנרות הדולקים בחלון. אך בחנוכה, כשבכל בתי ישראל דולקים נרות בחלונות, האנשים אינם שמים כל כך לב לנרות חנוכה הדולקות למעלה מעשרים אמה].

שנוכה לקיים את מצות הדלקת הנרות בהידור ובשמחה!

אז טוב יותר להניח בפתח". מרן הגר"ש ואזנר זצ"ל (שבה"ל ח"ד ס"ה) כתב שאם ישנם בסביבה עוד בניינים רבי קומות, והמתגוררים בבניינים ממול יכולים להביט בנרות, ידליק בחלון הפונה אליהם. ואולם דעת רבינו הגר"ש אלישיב זצ"ל היא שחז"ל תיקנו פרסומי ניסא רק לעוברים ושבים ברחוב ולא לדירי הבניינים שממול, ובמקרה כזה ידליק בפתח דירתו (ויהיה בכך מעט פרסום הנס לעוברים ושבים בחדר המדרגות) או בפתח הכניסה לחדר המדרגות. וכן הובא בשם מרן הגר"ש ז"ל אוירבך זצ"ל שידליק בפתח הדירה, הגם שאין דירים סמוכים לדירתו ולא יראו את נרותיו, ולא ידליק בחלון, למרות שמהבניינים ממול ניתן להביט לביתו. אולם בשנותיו האחרונות הורה הגר"ש זצ"ל שניתן להדליק בחלון למעלה מעשרים אמה.

הגמרא בעירובין (ג, א) אומרת שכשיישנה קורה במבוי למעלה מעשרים אמה, צריך למעט אותה בגובהה, אך כשיש בקורה או בצידה אמלתרא, אין צורך למעט את הקורה. "אמלתרא" הוא דבר המושך במיוחד את העין להביט בו, כדוגמת קיומם של קיני עופות על הקורה, ציורי עופות או כל דבר אחר המושך את העין. ואם כן, אולי נמצא פתרון נפלא לדירי הקומות הגבוהות מעשרים אמה. נעמיד את החנוכה בחלון, למרות שהחלון הוא למעלה מעשרים אמה, אך נציב לצד החנוכה דבר מה המושך את העין, כמו נורות צבעוניות מרצדות (לא אלו שמיוצרות בחז"ל לחגאות הנוצרים, אלא נורות כשרות ויהודיות) או שלט מואר של "חנוכה שמח" מלווה בציורים ססגוניים, והנה ה"אמלתרא" תגרום לכך שהאנשים יביטו למעלה, למרומי הקומה העליונה, ואז יביטו גם בנרות החנוכה, ובכך נכשיר את הדלקת הנרות. האמנם?

השפת אמת (סוכה ב, א) מסתפק האם מועיל להניח דבר המושך את העין בסוכה הגבוהה למעלה מעשרים אמה, ובש"ת "עני בן פחמא" (או"ח ס"ב) וכן כ"ק האדמו"ר רבי חיים מאנטניא זצוק"ל דנו בשאלה זו לגבי נרות חנוכה, שאם כשמניחים "אמלתרא" למעלה מעשרים אמה, ניתן להכשיר בכך את המבוי, אם כן מדוע שנרות החנוכה עצמם, שדולקים ומאירים את העיניים וכולם שמים אליהם לב, לא נחשבים בעצמם ל"אמלתרא"? (וראו במאמר רבי ישראל דנדרוביץ בספר "פרדס יוסף החדש" לחנוכה ובמאמר רבי דוד יצחק הופנר בספר "ברכת אריה").

הגר"ב זצ"ל פלמן זצ"ל בספרו "שלמי תודה" הסתפק האם מועיל "אמלתרא" בנרות חנוכה, ואילו הגר"מ שטרנבוך שליט"א (בשו"ת תשובות והנהגות) כתב ש"שמעתי שיש הדרים למעלה מעשרים אמה, שנוהגים להאיר את החלון שבו הדליקו את הנרות, באורות צבעוניים וכדומה, כדי למשוך את העין, ודומה לאמלתרא, שהיא קורה מצוירת במיני צבעוניים, שנאמר בגמרא בעירובין ונפסק בשו"ע שכיוון שהיא מושכת את העין והכל מסתכלים בה, יש היכר, ומועיל גם כשהניחה לקורת מבוי למעלה מעשרים אמה, וא"כ הוא הדין כאן בנר חנוכה, שיוצא המצוה כהלכתה".

הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

לפני מספר שנים ביקשתי מבני ביתי שינסו למצוא בהנויות נורות צבעוניות דולקות וכבות, כאלו שמשמשות לקישוט סוכה ססגוני וכשר, מתוצרת הארץ, כיון שהנוכה מתקרב. "אבא", הזכירו הילדים, "לא תולים קישוטים בחנוכה, רק בסוכות!"..

כשהחשמונאים הקדושים זכו לנס פך השמן, היה זה בגלל שהם מסרו את נפשם בפועל, לא בדיבורי סרק ומיתוגים, השתייכויות וויכוחים

חנוכה הוא הזמן האידיאלי, המתאים ביותר, לשוחח בו על פך השמן הטהור, ועל כך שגם בימינו דרושה מסירות נפש. ואז, אז נתקלתי, כמעט באקראי, בקובץ תורני של ישיבת 'באר יעקב', ושם, באחד המאמרים, הפועל לו משפט מצמרר. בקונטרס נכתב שמרן הגאון רבי מיכל יהודה לפקוביץ' זצוק"ל הגדיר את המושג 'בן תורה', [לגבי קבלת תלמידים למוסדות חינוך של אברכים ובני תורה!!] בכך שמי שמאחר באופן קבוע לפסוקי דזמרה, אינו נחשב לבן תורה. ברור שצריך לדבר על השקפה והתוונות דרך, לדון בכבוד ראש בסוגיות הרות גורל ולהשתייך למחנה יראי ה' וראשיו, גדולי ואראלי התורה. אך עלינו לזכור שכשאנו מדברים ומדברים על דעת תורה והשקפה, אין בכך שום הקרבה עצמית, שום מסירות נפש. ברור שעמלי התורה צריכים להגדיר ולחדד את השקפת עולמם הרוחנית, אך לא רק בדיבורים תאורטיים נהיה בני תורה. בני תורה נהיה, כך מאיר לנו מרן רבי מיכל יהודה באור גדול, כשנתאמץ, שנעבוד את ה' במסירות, ושנגיע, למשל, בזמן לפסוקי דזמרה'.

מאי משמע מסירות נפש בימינו?

כשנלמד עוד שעה ברציפות, למרות שקשה ואפילו כשהיצר מנסה להתגרות בנו ולהפריע לנו. כשנתאמץ לקום 10 דקות מוקדם יותר ונגיע לתפילה בזמן. כשנתרום 'מעשר' או 'חומש' לצדקה, גם שהמצב הכספי לא מזהיר במיוחד, כשנעצור מלספר סיפור מרתק לסובבים, למרות עסיסיותו הרבה, רק בגלל שזהו רצון ה' יתברך, זוהי מסירות נפש, וכך, ורק כך, נבנה לו בניינו האישי של לומד התורה.

לא ניהפך לחלק משבט לוי מעצם ההחלטה על השתייכות ומפלגה. שיחות החולין החוזרות ונשנות בענייני השעה, לא יהפכו אותנו לאוהבי ה' יראי אלוקים. אנו נישב כנסיכי הכתר כשהמחשבות שייפתסו אותנו יהיו מחשבות ברור מחלוקותיהם של אביו ורבא. רבי יוחנן וריש לקיש, הרמב"ם והראב"ד, הרי"ף והרא"ש, ה'קצות' ורבי חיים. לא תמיד קל לברר ולשדד מערכות בעומקה של תורה, אך כשעושים זאת, גם בשעות קושי, זוהי מסירות נפש אמיתית.

חכם אחד אמר פעם כי ישנם "שתולים בבית ה'" וישנם "שתולים בחצרות ה'", וההבדל ביניהם הוא תהומי. משוחחי ענייני השעה והמתווכחים למיניהם, אכן עסוקים סביב נושאים שברוח ובדעת, אך לכלל "שתולים בבית ה'" לא הגיעו. כי ב"חצרות" אמנם מדברים על ענייני השעה, מתווכחים בלהט אין סופי ומתאמצים להוכיח את טעויות האחרים. אך ב"בית השם" יושבים ולומדים תורה, בהתמדה, שעה אחר שעה, מבררים עוד סעיף בשולחן ערוך ונושאי כליו, מתאמצים להבין יותר טוב את כוונת הרמב"ם ומשננים, שוב ושוב ושוב, את המסכת, הלוח וחזור. כאן, בתוככי בית המדרש, מצויים בני שבט לוי. כאן מתייגעים, כאן מוסרים את הנפש. ואילו בחוץ? אין קל יותר מזה. לדון, להתפלמס, לחוש שייכות מבלי להתאמץ ולהקריב כלל וכלל, זוהי לא מסירות נפש.

כשהחשמונאים הקדושים זכו לנס פך השמן הטהור, היה זה בגלל שהם מסרו את נפשם בפועל, לא בדיבורי סרק ומיתוגים, השתייכויות וויכוחים. ואולי אנו, במקום לחוש 'שייכים' רק על ידי דיבורים ומעשים לא רציניים, פשוט נחוש שייכים על ידי שנגיע בזמן לפסוקי דזמרה'..

אורות צבעוניים ליד החנוכה-האמנם??

ולנושא אחר: בחודש כסלו לפני מספר שנים ביקשתי מבני ביתי שינסו למצוא בחנויות נורות צבעוניות דולקות וכבות, כאלו שמשמשות לקישוט סוכה ססגוני וכשר, מתוצרת הארץ, כיון שהנוכה מתקרב.

"אבא", הזכירו הילדים, "לא תולים קישוטים בחנוכה, רק בסוכות!"..

אנו מתגוררים בבניין רב קומות, ודירתנו נמצאת למעלה מעשרים אמה. נר חנוכה שהונח למעלה מעשרים אמה - פסול. ומה עושים דיירי הקומות הגבוהות, שדירתם גבוהה מעשרים אמה? ה"שער הציון" כתב: "אם אכן החלון גבוה מקרקע רשות הרבים למעלה מעשרים אמה, ואין היכר לבני רשות הרבים,

בישיבה בה אני מלמד בשעות הבוקר, פועל בשבתות ובמועדים שטיבל של חסידי ויז'ניץ. כך שאני מוצא לעיתים את עצמי מעלעל ומעיין בהפסקות הקצרות בספרי חסידות ויז'ניץ, ומשתדל לספוג יראת שמים. כמעט מתחילת ספרי התורות של אדמור"י ויז'ניץ על חומש בראשית, הזכירו האדמור"ים את חשיבות ההכנה הרוחנית והנפשית לימי החנוכה הממששים ובאים. כבר כחודש לפני חנוכה, עוררו הרעבעס' זצ"ל את צאן מרעיתם להתכונן בהכנה דרבה לימי החנוכה, ואנו, שכבר ממש מתקרבים לשמונת ימי החנוכה, צריכים כבר להתכונן, להתרומם טפחיים מעל הקרקע, ולחוש את מעלת הימים הבאים עלינו לטובה. הבה ונתבונן מעט יחד:

השולחן ערוך כותב: "ונוהגות הנשים שלא לעשות מלאכה בעוד שהנרות דולקים". הפוסקים כותבים שישנה עדיפות לנשים על פני האנשים, במנהג אי עשיית מלאכה בשעה שנרות החנוכה דולקים. המגן אברהם כתב בשם המטה משה ש"דוקא נשים נוהגות שלא לעשות מלאכה, לפי שנעשה נס על ידיהן". מסיבה זו כתב הרמ"א שיש לאכול גבינה בחנוכה, לפי שהנס נעשה בחלב שהאכילה יהודית את האובי, וכתב המשנה ברורה: "היא היתה בתו של יוחנן כהן גדול והיתה גזירה וכו' והאכילה לראש הצוררים גבינה לשכרותו וחתכה את ראשו וברחו כולם".

הר"ן (מגילה ב, ב) סובר שאכן, יהודית היתה הגורמת המרכזית לתבוסת הצוררים, ובעקבות מעשיה "ברחו כל היוונים", וכדבריו כתבו עוד מגדולי הראשונים. גם בנוסחת המדרש (שבהוצאת הרב"מ ליון) מובא שעיקר הצלחת המלחמה נעשתה ע"י כריתת ראש המצביא היווני ע"י יהודית, ורק כך הצליחו להתיש את היוונים. וכך מובא גם ב'ספר המעשיות' לרבינו ניסים גאון ז"ל. בגרסת המדרש, המובאת בשאלתות דרב אחאי גאון, מובא שבתו של מתתיהו הכהן הגדול נכנסה לחופה כדי להינשא, ומכיון שחששה מגזירת היוונים הארורה, ש"פשוטו ידם בבנותיהן", כלשון הרמב"ם, לכן התנהגה בסעודת נישואיה בחוסר כבוד וצניעות וחילקה משקה לכל המסובים. כשכעסו אחיה עליה ונזפו בה על התנהגותה המוזרה, סנטה בהם אחותם ואמרה: "מדוע תכעסו על מעשי?! הלא גזירת היוונים תגרום לי לחוסר צניעות גדול פי כמה וכמה?!". דבריה הישירים והנכוחים זיעזעו את אחיה, שמיד התעוררו להילחם, וכך פרצה המלחמה, עד לנצחון בני חשמונאי.

שמעתי פעם משפט יפה מהרב יוסף בא-גד, שהיה חבר כנסת בשעתו והיו לו פנינים מתוקות ואמרות כנף מרתקות. הרב בא-גד הסביר את נס המלחמה של חנוכה ואמר: "ננסה לחשוב מה היה קורה אם צה"ל הישראלי היה יוצא למלחמה נגד צבא ארצות הברית... אתם יודעים מי היה מנצח? ישראל, כי כל צבא ארצות הברית היו 'מתים מרוב צחוק'... ואכן כן. אם כל אחד מבין שקבוצת יהודים חרדים, דלה בכח ובאמצעי לחימה, אינה יכולה לנצח את צבא יוון האדיר. הצבא החזק ביותר בכל העולם כולו באותה התקופה.

מו"ר, מרן המשגיח הגה"צ רבי גדליה אייזמן זצ"ל, הוסיף והסביר שעיקר נס חנוכה היה בכך שהחשמונאים החליטו לצאת למלחמה נגד הצבא היווני האדיר, שזהו עצמו דבר נס ופלא, לנסות ולהילחם בצבא החזק ביותר בעולם. ומכיוון שהתעוררות לתעוזה זו באה, כאמור, על ידי אחותם של החשמונאים, לכן ישנו מקום לשייך את הנס על שם הנשים.

החשמונאים הכירו היטב את היוונים וגזרותיהם המחרידות. הם ראו בעיניהם את הזוועות, חוסר הצניעות ופראות הקדושה, שהיוונים הארורים עשו. אם כן, מה עשתה אחותם בכך שגרמה להם לקום ולהילחם? מה הם סברו רגע לפני?! והרי אחותם לא חידשה להם מאומה, עליו לא ידעו קודם?!

נכון, הכל היה ידוע ומוכר. אך אחותם הצליחה לזעזע את אמות הסיפים במשפט אחד, משפט מצמרר. היא הצביעה על המצב הקיים ואמרה: "ראו! ראו היכן, באיזה מצב, אנחנו נמצאים!".

Chesdovi

עם הגיעי לבני ברק נכנסתי לביהכ"נ 'דברי שיר', והנה בא לקראתי אברך חשוב ואומר לי: "האם אתה רוצה לשמוע ביאור בדברי ה'אור החיים' בפרשת וישב?"

מדהים: שאל שאלה על ציונו של האוה"ח הק' וקיבל תשובה בו ביום

שכאמור לעיל, היה זה בחודש תמוז! הפתעתי הייתה גדולה עד מאד, וכמובן השבתי בחיוב. ואז אמר לי: אני ביקשתי ממרן בעל הקהילות יעקב זצ"ל וכן ממרן הרב שך זצ"ל שיבארו לי את דבריו, ושניהם כיוונו לדבר אחד! הם אמרו לי שאמנם ברור שהכל בגזירת עליון ושאינו אדם נוקף אצבעו למטה אא"כ הכריזו על כך מלמעלה. אולם עלינו לדעת שלכל אחד יש 'תיק' בשמים, הכולל זכויות וחובות. ולעתים גם כשנגזר עליו דין מיתה, אם אין עליו קיטרוג מיוחד, זכויות שונות שיש לו מבטלות את הגזירה. אבל כאשר הוא נמצא במצב של סיכון מיוחד, כגון כשעובר על יד קיר נטוי, נפתח עליו דיון מחודש, ואז כתוצאה מקיטרוג של שעת הסכנה יתכן שזכויותיו לא יעמדו לו ודינו ייגזר למיתה. לאור זה יובן, שלהיות נתון בידי בעל בחירה, זוהי שעת סכנה גדולה יותר מאשר להימצא בקירבת נחשים ועקרבים. כיון שלבעלי בחירה יש סיבות ורצון לפגוע בקרבנם, ולפיכך יצליחו להרגו למרות זכויותיו, כי הקיטרוג יגרום לכך שלא יתחשבו בזכויותיו. אבל כשנופל בידי בעלי חיים, עדיין יעמדו לו זכויות, כי הסכנה פחות גדולה. לזה התכוון בעל ה'אור החיים' הק'. עד כאן דבריו.

(משנתה של תורה)

"וישמע ראובן ויצילהו מידם". ידועה השאלה: והרי בבור היו נחשים ועקרבים? ומה הועיל ראובן בכך שהציל את יוסף מסכנה אחת והכניסו בסכנה אחרת? מסביר האור החיים הק', שחיות רעות אינן יכולות לפגוע באדם שלא התחייב מיתה לשמים, מה שאין כן אדם, שהוא בעל בחירה, יכול להרוג גם מי שלא התחייב מיתה. ובכך הציל ראובן את יוסף, שהצילו מאחיו שהם בעלי בחירה. לכאורה קשה להבין את דברי ה'אור החיים' הללו. וכי בידו של אדם להרוג מכח בחירתו אפילו אדם חף מפשע, שאינו חייב מיתה משמים? בענין זה שמעתי מעשה מופלא שאירע להג"ר משולם שינקר שליט"א ר"מ ישיבת 'קהילות יעקב', אשר סיפר לי את הדברים דלהלן: הייתי ב"ו בתמוז בירושלים, והתפללתי על קברו של בעל ה'אור החיים' הק'. כשסיימתי את תפילתי, הבעתי בפי משאלת לב שהייתה לי, ואמרתי שם ליד הציון: ילמדנו רבנו, הלא דברך בענין הצלת ראובן מיד בני אדם שיש להם בחירה, והפקרת יוסף לשליטת בעלי חיים בתוך הבור, סתומים ואינם מובנים, אנא האר עיני שאזכה להבין את הדברים. כשסיימתי את דבריי שבתני לבני ברק. עם הגיעי לשם נכנסתי לביהכ"נ 'דברי שיר', ושם בא לקראתי אברך חשוב ואמר לי (בלי שדברנו על כך לפני כן): רצונך לשמוע ביאור בדברי ה'אור החיים' בפרשת וישב? (יצויין

יומא דהילולא

רבינו מסתובב ברחבי רוסיה, מקים ישיבות בערים השונות, ובכל מקום שאליו הוא מגיע - המברשת עמו. פעם אחת הגיע סוף-סוף לקצה חוט. באחת העיירות סח לו יהודי כי הוא מכיר את בעל המברשת, והלה מתגורר במוסקבה, אולם הוא אינו יודע היכן בדיוק... במוסקבה, אולם הוא אינו יודע היכן בדיוק...

יום הזיכרון להגאון רבי יוסף יוזל הורביץ זצ"ל - 'הסבא מנובהרדוק', מגדולי מפיצי תנועת המוסר ומייסדי ישיבות נובהרדוק ברחבי מזרח אירופה

הם לא היו נדירים - שלמה לוי.

הרב אברהם פוקס

עברו שנתיים מאז המקרה, רבנו מסתובב ברחבי רוסיה ומקים ישיבות בערים השונות, ובכל מקום שאליו הוא מגיע - המברשת עמו והוא מנסה לברר אודות בעליה.

פעם אחת הגיע סוף-סוף לקצה חוט. באחת העיירות סח לו יהודי, כי הוא מכיר את בעל המברשת, והלה מתגורר במוסקבה, אולם הוא אינו יודע היכן בדיוק. רבנו התעודד ואמר: "מי שעזר לי להגיע לידיעה הזאת, יעזרני להגיע אל אותו יהודי בעצמו". וכך עוברות להן שבע שנים כשרבנו אינו פוסק מלברר אודות אותו יהודי.

יום אחד נסע רבנו ברכבת כשצוררו בידו, לידו ישב יהודי והם פתחו בשיחה. "מהיכן אתה?" שאלו רבנו. "ממוסקבה", השיב שכנו לרכבת. "ואולי אתה מכיר יהודי בשם ר' שלמה לוי?". "בוודאי", ענה, "הלא הוא שכני... ב"רוך ה", אמר הרב, ואנחת רווחה נפרצה מפיו. פליאתו של היהודי גברה כאשר רבנו הוציא מאמתחתו את המברשת ומסרה לו. "אני ממנה אותך שליח להחזיר את האבדה שהייתה מופקדת אצלי שבע שנים", אמר ליהודי המופתע, שזכה לראות במו עיניו יראת שמים אמיתית מה היא.

(ע"פ פניני עין חמד)

כשהיה הסבא מנובהרדוק מכתת רגליו אצל נדיבי עם, לא היה מדבר עם כלל על כסף אלא רק בענייני תורה ואמונה, באומרו שאולי יצליח לקרוב לתורה ויראת שמים; "ומה יהיה על הכסף? - לי הכסף ולי הזהב אמר ה'", וכדאי הוא לסמוך עליו". ואכן מפורסם הדבר שעשירים רבים היו משלשים בידי המחאה ריקה ואומרים לו שיכתוב בה כל סכום שיחפוץ. באחד מימי שישי היה רבנו בדרכו לעיירה מרוחקת שבה תכנן לשהות במהלך השבת. כשהגיע לעיירה פנה לחפש אכסניה שבה ישהה בשבת, ומשמצא, הזדרז להיכנס לחדרו ולסיים במהירות את הכנותיו לשבת. הוציא את בגדי השבת וחיפש מברשת לנקותם.

בחדרו היה יהודי נוסף שהתארז באכסניה זו, ומשראה את רבנו מחפש מברשת הגיש לו את שלו. רבנו נטלה בתודה וניקה את חליפתו. עד שסיים את סידוריו, כבר יצא שכנו לחדר לבית הכנסת והמברשת נותרה בחדר. הניחה הצדיק בצד יחד עם שאר דברי המוקצה שלו ויצא גם הוא להתפלל. בצאת השבת, כשחזר לחדרו נוכח כי שכנו כבר יצא לדרכו, והמברשת נותרה לה בחדר. כעת היה מודאג מאד, כיצד ימצא את בעליה על מנת להחזירה לו. הוא לא הצליח לברר על היהודי דבר, מלבד שמו ושם משפחתו שגם

"אבא" - זעקתי אליו - "לשם מה אתה זקוק לחולצה מגוהצת? אנחנו הולכים להיהרג, או במקרה הטוב לעבוד בכפיה עבודות פרך!". "בכל אופן", אמר לי אבא, "גהץ לי בבקשה את החולצה!"

וגם: ארוחת הצהריים הכפולה שאכל ה'אמרי אמת' מגור זצ"ל

הרב ישראל ליוש

וַיִּתְאַבֵּל עַל בְּנוֹ יָמִים רַבִּים (בראשית לו, לד)

הרג והשמדה, לא האמינו לדברי הנאצים וידעו כי הם יובלו גם כן להשמדה, ה"י, אך רובם האמינו להם והחלו לארוז כמה שיותר חפצים יקרי ערך והכרחיים לחיים. היו שתפרו כסף בכיסים, הכניסו זהב לעקבים, או בלעו יהלומים על מנת להקיאם בדרך. הם לבשו בגד על בגד כדי להציל כמה שיותר חפצים מהבית, או כדי להתגונן מפני הקור פן יבוא, כי מי יודע אולי יגלו אותם לסיביר. "אבא שלי" - סיפר אחד הניצולים היחידים מאותה עיירה - "לא התנהג כמו כולם, הוא לא ארוז בגדים ולא החביא כסף וזהב, הוא קרא לי וביקש ממני שאגהץ לו את החולצה. הבטתי בו בעיניים רחמניות ואמרתי לעצמי 'הוא כנראה לא מבין לאן פנינו מועדות', 'אבא' - זעקתי אליו - 'לשם מה אתה זקוק לחולצה מגוהצת? אנחנו הולכים להיהרג, או במקרה הטוב לעבוד בכפיה עבודות פרך!', 'בכל אופן', אמר לי אבא, 'גהץ לי בבקשה את החולצה'. כשסיימתי ביקש ממני אבא שאצחצח לו את הנעליים, ותמהתי עוד יותר, 'אבא! לא חבל על הזמן?! עוד מעט עלינו כבר להתייצב בכיכר, ולא ארזנו כלום!'. אבא לא התייחס להערותיי, לבש את החולצה, ענב את עניבתו והמשיך להסתדר כאילו הוא הולך לחתונה. כשסיימתי לעשות את כל בקשותיו של אבא, הוא שם לב לתמיהתי והסביר לי: 'ראה בני! האנשים שלוקחים איתם כסף, זהב ויהלומים, אינם יודעים שהגרמנים ימ"ש לא ישאירו אצלם כלום, הכל הם יבזו להם או לפני המוות או אחרי המוות, אני לעומת זאת נתתי לך כעת מתנה יקרה שתציל את חיך, נאמר בתורה' - המשיך אבא - "כבד את אביך ואת אמך למען יאריך ימך", בזכות הכיבוד אב שעשית ברגעים יקרים אלו, בעזרת ה' ינצלו חיך". "עומד אני כעת לפניכם בחתונת נכדי" - סיים הניצול את סיפורו - "חי וקים, כמעט יחיד מכל העיירה שלי, ובטוחני שזכות זו של כיבוד אב בשעה גורלית כל כך, היא זו שעמדה לי בשעות המלחמה הקשות, כברכתו של אבי ז"ל.

האדמו"ר מגור בעל ה'אמרי אמת' זצ"ל, נסע פעם ברכבת יחד עם אמו. הם ישבו בשני קרונות נפרדים, האדמו"ר ישב עם תלמידיו ועסקו בלימוד תורה, ואילו היא ישבה בקרון אחר עם נשים שליוו אותה. במשך הנסיעה אכל הרבי ארוחת צהריים, בירך ברכת המזון וחזר ללמוד עם תלמידיו. אמו שלא ידעה שהוא כבר אכל, נכנסה כעבור זמן קצר אל הקרון בו ישב האדמו"ר ואמרה לו: "בני, עליך לאכול ארוחת צהריים!", האדמו"ר לא השיב לה דבר, ניגש אל המזוודה, הוציא משם כיכר לחם ושוב נטל ידיו, אכל ובירך. נמצאנו למדים כבוד אם עד היכן, הוא היה יכול להסביר לה שזה עתה סיים לאכול ארוחת צהריים, אבל הוא בחר שלא לסתור את דבריה כלל, הוא קיים אותם במלואם, ללא טענות ומענות.

רש"י מביא את דברי הגמרא במגילה דף י"ז ע"א, שיעקב אבינו התאבל על יוסף עשרים ושנים שנה, כנגד השנים שהיה בבית לבן, ונמנע בהם מלכבד את אביו ואמו. והגמ' שם מבארת שעל י"ד השנים שקדמו לבית לבן, שבהן נטמן בבית המדרש של שם ועבר, לא נענש יעקב, משום שהלך ללמוד תורה, ומכאן נלמד ש'גדול תלמוד תורה מכיבוד אב ואם'.

והקשו המפרשים, שהרי גם הליכת יעקב לבית לבן היתה במצוות אביו ואמו, כי הם רצו שיתרחק מעשיו וישא אשה מבנות לבן, וא"כ כיון שעשה כן בציווים, מדוע נענש על שלא כיבדם?

הרבינו בחיי בפרשת תולדות מתרץ, שדעתם של יצחק ורבקה הייתה שיעקב ייקח את לאה ויחזור מיד, אבל הוא נתן עיניו ברחל ואמר "אעבדך שבע שנים ברחל", ואם כן, כל הזמן ששהה שם יותר בשביל רחל היה מרצונו ולא מחמת ציווי הוריו, וע"כ הוא נענש.

ובאסיפת זקנים תי' באופן אחר, שהרי לכאורה יש להקשות עוד, מה הראיה מכך שיעקב לא נענש על השנים הראשונות, שגדול תלמוד תורה יותר מכיבוד אב ואם, הרי יתכן שהוא לא נענש עליהן כי הוא הלך לשם בציווי אביו כדי לברוח מעשיו, ולא משום שלמד בהם תורה. אלא י"ל שבאמת על הכ"ב שנים הראשונות לא מגיע ליעקב להיענש, כי ב"ד שנים הראשונות עסק בלימוד תורה, וב"ד הבאות התעכב בבית לבן במצוות אביו כדי לישא אשה, ורק על הח' שנים שלאחר מכן: שש שנים שעבד אצל לבן, ושנתיים ששהה בדרך, צריך היה להיענש. אלא שאינו דומה שמונה שנים ראשונות, לשמונה שנים שלאחר כ"ב שנה שלא ראה את אביו, ואפי' שעל השנים הראשונות אינו צריך להיענש, מ"מ צריך להיענש בחומרה יותר על הח' שנים, כי הן היו אחר שנים רבות שלא ראה את אביו, ולכן נענש שלא ראה את יוסף כ"ב שנה, י"ד שנים יותר מח' שנים, וא"כ מכך שהוסיפו לו רק י"ד שנה על הח' שנים, ולא כ"ח שנים כנגד כל השנים שהוא התעכב מלהיות אצל אביו, משמע שגדול תלמוד תורה יותר מכיבוד אב ואם, כי את השנים הללו שלמד תורה לא הוסיפו על הח' שנים.

קול עבר בעיירה: "על כל יהודי העיירה להתייצב בשעה 5:00 בבוקר בכיכר העיר המרכזית, מצוידים במזוודה אחת בת עשרה ק"ג בלבד, אתם עוברים למחנה עבודה", אמרו להם הגרמנים. חלקם כבר שמעו אי אלו שמועות על

"ידעתי מאדם גדול שלא היה מקפיד בחלומות, ואמר שראה תלמיד חכם אחד שעל רוב היה מתענה תענית חלום בשבת, ואמר לו חכם אחד שלא יתענה, ושוב לא חלם"

"חלום חלמונו ופותר אין אותו" - לקט סגולות והנהגות בעניני חלומות

הזוהר הקדוש (וישב קפג.), ועיין ילקוט ראובני פרשת וישב" (ספר נפלאים מעשיך מערכת ח אות כ)
 * הדמשק אליעזר מקאמארא זצ"ל נתן סגולה נגד חלום רע, ללמוד גמרא עם רי"ף (שלשלת קאמרנא, שפע ברכה אות יז).
 * "סגולה שלא יתגרו בו בעל החלומות שמעתי מחכם אחד, שיאמר קודם ששוכב, אפילו בלשון אשכנז, אם יבא בלילה הזאת איזה חלום איני רוצה להתענות למחר, לא בשביל זה ולא בשביל דבר אחר, דיהיה מה שיהיה, זו סגולה שלא יבא לו שום דבר רע בחלום, ואם יבא לו לא יתענה כדי שלא יתגרו בו בעל החלומות, עד כאן. וסיים הרב זרע אמת וכו', ואולי מועיל זה אפילו לשלש חלומות המוזכרים בסימן פר"ח, עיין שם בשל"ה ודוק, עכ"ל" (שדי חמד אסיפת דינים מערכת ראש השנה סימן ב אות ז בשם קיצור של"ה).

(מתוך גיליון באר בשדה - שטפענשט, פרשת וישב)

* "סגולה לחלומות, שלא יתן אדם אל לבו כלל אם חלם לו ח"ו חלום לא טוב, ולא יתפעל כלל מן החלום, ולא יחשוב ח"ו להתענות עליו, ועל ידי זה לא יהיה להחלום שום שליטה עליו מהיום והלאה" (דברים נחמדים על ספר דבש לפי סימן יז).
 * "בשם הגאון הקדוש התנא אלקי רבינו מה"ר מענדיל זי"ע מליבאוויץ (בעל צמח צדק) בדבר החלומות שציווי חז"ל להתענות עליהם בשבת, על זה ענה ואמר כי זה היה רק בדור החכמים הראשונים ז"ל באשר חלומותיהם היו קרובים לנבואה, אבל בזמנינו החלומות שוא ידברו" (נחלת אבות אות מ' ס"ק כה)
 * "ואגב אומר, כי ידעתי מאדם גדול שלא היה מקפיד בחלומות, ואמר שראה תלמיד חכם אחד שעל רוב היה מתענה תענית חלום בשבת, ואמר לו חכם אחד שלא יתענה, ושוב לא חלם" (ספר דבש לפי מערכת גימ"ל אות יז).
 * "לעולם לא יספר אדם חלומו אלא לאוהבו, שהרי יוסף שסיפר חלומו לאחיו שהיו שונאים לו ואמרו לו 'המלך תמלוך עלינו' וכו' (בראשית לז, ח) וגרמו שיתעבב הדבר, ואם לא היה מספר לאחיו היה מתקיים מיד, עיין מד"ר בשם

“פעם שאלתי לרופא שיניים האם ראה פעם אצל מישהו סדר השיניים הפוך מכרגיל, ואמר: 'לא'. אמרתי: 'נו...'. הסתכל עלי בתמיהה ולא ידע כלל מה רציתי. אנשים אלו לבם סתום...”

פרקי התבוננות בנפלאות גוף האדם ממשנתו של הגה"צ רבי אביגדור מילר זצ"ל

להיפך מכרגיל, ואמר: לא. אמרתי: נו... הסתכל עלי בתמיהה ולא ידע כלל מה רציתי. אנשים אלו לבם סתום...

“וכן יש לבחון האיך שיש שומרים רבים שלא יכנסו שום מאכל רע או מזיק לגופו. מתחלה יש את האף, שיכול להריח באיזה ריח משונה קודם הכנסתו, ואם זה לא הועיל - הלשון טועם טעם משונה, וגם יש ללשון כח מיוחד להכיר כשנכנס לפיו שום דבר זר, להצילו מבליעת דבר זר, והוא פלא. ואם כבר בלע, יש כח המרגיש וגורם להקיא או מוציאו דרך הרעי. הלשון גם מסייע בגיבול המאכלים (ותיבת 'לשון' מקורה משורש 'לש'). כמו כן יש ג' מיני רוק לסייע בלעיסת המאכלים ובליעתם. והרי כמה חכמה וחסד יש בחוש הטעימה ובכח הלשון, וכמה תענוג הוא מוסיף. וכמה חכמה וחסד יש בכח הריח ובאברי הריח...”

“...יתבונן איך שהידי מסתובבת לכל צד כרצונו, אבל כשפושט זרוע ידיו ואצבעותיו לקבל דבר מה, שוב אינם הולכים למטה, וזה כדי להוסיף כח בהזקתו שלא יפול החפץ למטה. וכן יתבונן בסיבובי הראש, שמסתובבת ללא קושי לכל צד כחפצו, וגם הרופאים מתפעלים מזה.

“...כמו כן יתבונן עוד האיך שומר עור האדם על בשרו, ובפרט כשיש דבר שלוחף עליו, כגון כשהולך במנעל צר שדוחק על הרגל או אדם שעובד הרבה בידי - נעשה העור קשה, וזהו לטובתו להגין על ידיו או על הרגל...”

(שערי אורה ח"א שער הבחינה ועד א')

“וחייבין אנו לעיין בהתחלת האדם ומולדתו וחבור חלקיו והרכבת אבריו ותועלתו בכל אחד מהם” (שער הבחינה פ"ה).

“עיני האדם - עלינו להתבונן ולהבחין כמה חכמה נפלאה וחסד נורא מונח בהם. שהם כמו מצלמה מופלאה הקולטת כל רגע צילומים ורשמים שנשארים במוחו לעולם ... במוחו של אדם ישנם אלפי רבבות תמונות וציורים האצורים ואגורים בקרבו, ולא רק ממה שראה אלא גם ממה ששמע וגם ממה שטעם וממה שהריח, וכולם נשארים בו לעולם, וכשנצרך לאיזה ידיעה, בכחו לדלותו משם ולהביאו להכרתו.

“והעין יכולה לראות גם מרחוק וגם מקרוב. אבל הלא צריך לצורך זה להחליף מבטו מקרוב לרחוק ומקרוב לרחוק - והעין יכולה לעשות כן בלי המתנה כלל ובלי שום קושי. ושתי העינים פועלים ביחד באופן מופלא. ובכח העין להבחין ולהבדיל בין כל מיני צבעים שונים זה מזה. כמו כן דמעות העין והלחות שלהם מצילים העין מכל היזק, והינם גם רוחצים ושוטפים העין תמיד, שכל פעם שסוגר עיני הלחות רוחצת את העין, וכל זה נעשה מאליה בלי שיהיה מצד האדם שום צורך לחשוב על זה. הן כל זה אינו אפילו התחלה של פלאות העין, ולכל היותר רק מעין דוגמא להתחלה. “...נחשוב על השיניים, האיך שהם מסודרים בסדר נפלא ומדוקדק לסייע לפעולת האכילה. יש מהם שחותכים, יש שטוחנים, ויש שלועסים, והכל במדה ומשקל ולפי סדר קבוע. קודם השיניים החותכות, ואחר כך הטוחנות, וכו', ואם היה סידורם מהופך, כמה קשה היה עלינו האכילה.

“פעם שאלתי לרופא שיניים האם ראה פעם אצל מישהו סדר השיניים

מאיזה גיל צריך לחנך את הילדים להישמר מאיסור לשון הרע?

הצטרפו אלינו ללימוד היומי בספר 'חפץ חיים'

שמונעים ממנו לעשות זאת. אמנם כשהלשון הרע שמספר הקטן מזיק לאחרים - לכאורה יש להפרישו אף שלא מצד דין חינוך, כמבואר ברמ"א (חו"מ ס' ש"ט ס"ה) שיש למנוע קטנים מלהזיק ואף להכותם על כך.

ילדים שמספרים בבית מה שנעשה להם בכתה - דעת הגר"נ קרליץ שלפעמים יש צורך לתת לילדים לספר מה שעבר עליהם, והוא תועלת גידולם וחינוכם, אלא שכמובן אין להאמין אלא רק לשמוע דבריהם ולהרגיעם ולברר הדבר. וכשמגיעים לגיל שמבינים שיש איסור לשון הרע ורכילות, חובה לחנכם שאסור לספר לשון הרע, ולבאר להם מתי נחשב הסיפור לתועלת ומותר לספרו, וצריך חכמה גדולה לזה.

אכן לענין האם מותר למחנך להקשיב לילדים שמספרים בכתה ענינים שקורים בביתם, ופעמים רבות נשמע לשון הרע על מה שקורה בביתם, דעת הגר"ח קניבסקי שאין לו להקשיב כשאינו בכך צורך.

בסעיף הנלמד היום בסדר הלימוד היומי בחפץ חיים, מעורר רבנו על החובה לחנך את הילדים ולהפרישם כבר מגיל קטן מאיסור זה. בביאורים ומוספים שבמהדורת 'דרשו' מביאים, כי מלבד מצות החינוך הכללית שיש בכל המצות, באיסור לשון הרע יש מצות עשה מיוחדת להודיע לבנים מעשה מרים ואיסור סיפור לשון הרע [ספר זכור למרים בשם הרמב"ן]. ולהלן מספר פרטים בחובת חינוך מיוחדת זו, מתוך המובא בביאורים ומוספים:

אופן חינוך הקטן לענין שמירת הלשון - כתב הגר"ח קניבסקי שמחנכים אותו לעיקר הענין, ואין צריך להכביד עליו בדיעת כל פרטי ההלכות. הגיל שממנו חייב לחנכו - כתב במשנ"ב שהוא מזמן שהתינוק בר הבנה ומבין כשאומרים לו שאסור לעשות דבר זה. וגדר 'בר הבנה' הוא, אם לאחר שגער בו אביו ידע לפרוש מהאיסור גם שלא בפני אביו, שכבר יודע קצת מאיסור והיתר. והגר"נ קרליץ ביאר, שצריך שיבין שהסיבה שאסור לו לעשות זאת היא כיון שליהודי אסור לעשות מעשה כזה, ולא בגלל